ÕPSIK

KLASSIÕPETAJATE AJALEHT

NR 8 Mai 2016

SAATEKS

Lugemise-kirjutamise õppimine-õpetamine on koolitöö aluseid olnud, nagu öeldakse, iidamast ja aadamast alates, selgeks ei saa see aga kunagi. Kui palju on tänane keskealine pidanud kirjaoskuses edenema sest ajast saadik, kui ta kooli lõpetas! Kirjalik maailm muutub rutem kui õpetamistarkus küpseda jõuab. Kes kellele peab kirjutamist õpetama, kas meie lastele või lapsed meile, küsis Lev Tolstoi rohkem kui poolteistsada aastat tagasi. Oleks ta veel teadnud, mille kõigega lapsed kirjutama hakkavad!!!

Käesolevas lehenumbris valgustame lugemisühingu uurimust 3. klassi tasemetööde kohta. Niisamuti tutvustatakse ühingu kevadise konverentsi töötubasid ja ühingu projekte.

Lugemisühingu töö on huvilisi kokku viia ja teavet jagada. Nii seegi kord.

Toimetaja
MARE MÜÜRSEPP

LUGEMISÜHINGU AASTARING

MARE MÜÜRSEPP
Eesti Lugemisühingu juhatuse esinaine

2015. aasta oli toimekas ja omajagu pidulik. Ümmargusi tähtpäevi tähistasid projektid „Lugemine on mõnus“, „Lugemispesa“, „Lugemismängud“ ja „Väikesed Kodu-uurijad“

Lugemisühingu koolituste keskne teema on kirjaoskust toetava õpikeskkonna loomine.

Tavaks on, et Eesti Lugemisühing osaleb Lastekaitse Liidu Hea Lasteraamatu valimise komisjonis.

2015. aastal võtsime nõuks tähistada rahvusvahelist kirjaoskuse päeva uhkemalt kui varem. Üks üritus toimus sotsiaalmeedias, nimelt postitasid kõik huvilised Facebook‘i fotosid ja videosid olukordadest, kus võis kogeda kirjaoskust kui kingitust: tunnet, et kirjutamine ja lugemine pakub rõõmu, üllatust ja muid häid tundmusi. Parimad pildid olid rahva meelest Eve Saare, Erika Baueri ja Kadi Kreisi saadetud.

Koostöös Tallinna Ülikooliga korraldati veebiseminar „Kirjatehnika: kirgede torm“. Tallinna Ülikooli eesti keele didaktik ja Laulasmaa Kooli õpetaja Anne Uusen, Tallinna Ülikooli eripedagoogika lektor ja uurija Kadi Lukanenok, Eesti Kunstiakadeemia graafilise disaini professor Ivar Sakk ja allakirjutanu arutasid, kuidas peaks muutuma kirjatehnika õpetamine. Seminari salvestust saab näha ühingu kodulehelt (Riiul – Videod ja salvestised).

Nagu varemgi, osalesid lugemisühingu sädeinimesed Saku Suurhallis messil „Laps ja Pere“.

2015. aastal uuenes Eesti Lugemisühingu juhatus. Värsked liikmed on Kätlin Vainola ja Jelena Sepp. Uue juhatuse ühe esimese tegemisena alustasime kodulehe värskendamist. Täname koostöö eest Merle ja Kaido Tiigisoont ja nõukoda!

Jätkus koostöö rahvusvahelise võrgustikuga ELINET. Lõppes Kadi Lukanenoki juhitud Grundtvig LLP projekt, mille eesmärgiks oli toetada düsleksiaga laste vanemaid. Projekti käigus loodi lapsevanemate juhend ja lugemisõpetuse video. Algas Erasmus+ projekti „Meie oleme Euroopa“ tegevus.

Jälgige lugemisühingu tegemisi meie kodulehel www.lugemisyhing.ee ja Facebook‘is ning leidke oma huvidele ja võimalustele sobivaid tegevussuundi!

Fotovõistlusel 3. koha pälvinud töö. Autor Kadi Kreis

PÄEVATEEMA

KUJUNDAV HINDAMINE JA EMAKEELEÕPETUS

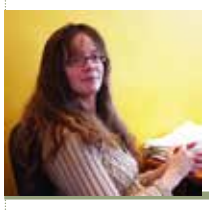

MARIA JÜRIMÄE
Tartu Ülikooli haridusuuenduskeskuse peaspetsialist

Klassiõpetajad ja emakeeleõpetajad kurdavad tihti, et neil ei jää aega kujundava hindamise jaoks. Nii mõnigi õpetaja küsib: Kuidas koostada veerandi (trimestri või poolaasta) kohta põhjalikke kirjeldavaid (mittenumbrilisi) hinnanguid viisil, et info oleks arusaadav nii lastele kui ka vanematele, tooks välja õppija tugevused ja arengukohad, oleks motiveeriv ning isiklik (mitte copy-paste)? Kust leida aega, et kirjutada igale õpilase igale tööle (või e-kooli või Stuudiumisse) põhjalikku tagasisidet?

Kujundav hindamine on meie riiklikes õppekavades juba 2010st aastast. Kas ja kuidas saaks seda emakeeleõpetuses kõige tõhusamalt ja mõistlikumalt kasutada?

Enne, kui sellele küsimusele vastata, väike ülevaade sellest, mis kujundav hindamine on ja mis ta ei ole – see on nimelt mõiste, millega seoses on jätkuvalt liikvel palju müüte, väärarusaamu ja liiga kitsaid tõlgendusi.

Mis on kujundav/ õppimist toetav hindamine

Kujundav hindamine on hindamine (õppija teadmiste, oskuste, hoiakute kohta info kogumine, selle „kaalumine“ kas mingi standardi või õppija eelneva tasemega võrreldes, ja selle kasutamine õppe kavandamiseks ja tagasiside andmiseks), mis leiab aset **õppeprotsessi alguses** (eelhindamine) ja **kestel** (protsessihindamine). Järelhindamist (mis toimub teatud teema või ajaperioodi kokkuvõtmiseks) enamasti kujundavaks hindamiseks ei nimetata.

Samas on „kujundava hindamise“ sünonüümina kasutusel ka „õppimist toetav hindamine“, st hindamise eesmärk on toetada iga õppija arengut ja edasiminekut.

Kujundava/ õppimist toetava hindamise oluline aspekt on **õppija roll** – ta pole mitte „hinnatav“, vaid ka ise hindaja. Õppimist toetava hindamise puhul kaasatakse õppijad eesmärkide seadmisse (sest just enda seatud eesmärke on inimene kõige enam valmis täitma, tal on selleks kõige suurem motivatsioon), kokkuvõtete tegemisse.

Kujundava hindamise (ja ka õppimist toetava hindamise) termin on mõnes mõttes eksitav – hindamist seostatakse koolis siiski valdavalt hinnete panemisega. **Kujundava hindamise fookuses on aga tagasiside**, mida õppija õppeprotsessis saab ja ise otsib. Õppija peaks teadma oma hetketaset („Kus ma hetkel olen“) ja eesmärke („Kuhu ma minna tahan“). Eesmärgiks võib olla näiteks luuletuse lugemine nii, et see sobiks ka esitada koolipeol või teatud otstarvet täitva teksti kirjutamine.

Õppimise ja hindamise eesmärgid tuleb koos lastega läbi arutada – eesmärgid, millest õppijad aru ei saa, ei aita neid ka tagasisidestamisel. Pole vaja karta, et hindekriteeriumid on n-ö lastekeelsed - nt et luuletust loetakse „parajalt kiiresti“ ja „nagu näitleja“ või „kaasamõtlemisega“. Selleks, et eesmärk õpilastele omasem oleks, võidakse see sõnastada ka I pöördes, st mitte „luuletust loetakse . . .“, vaid „ma loen luuletust . . .“ või (kuna tegemist on ju siiski harjutamise protsessiga ja kõik ei pruugi kohe välja tulla „ma proovin lugeda luuletust . . .“.

Pea-asi, et eesmärgid on ühiselt läbi arutatud ja kõigi poolt tunnustatud ja omaks võetud. Näiteks võib mõni klass kokku leppida, et hea tekst „täidab oma ülesande; on kirjutatud nii, et see lugejale sobib ja et lugeja sellest aru saab“.

Järgnevalt võibki asuda luuletuse pähe õppimise ja harjutamise või tekstide loomise juurde.

Edukriteeriumide selgitamiseks on hea kasutada mingite teiste laste anonüümsete tööde või sooituste analüüsi – nii on lihtne märgata vigu ja vajakajäämisi, samuti seda, millest eeskuju võtta.

Kui nüüd järgnevalt proovida nt luuletust lugeda või sihtotstarbelist teksti luua, siis tulekski analüüsida, kas ja kuivõrd vastab tulemus püstitatud eesmärkidele.

Neile küsimustele vastamiseks vajab õppija tagasisidet, mille andmise monopol ei kuulu üksnes õpetajale, vaid seda saavad edukalt anda ka kaaslased ning eneseanalüüsi käigus saab oma õppimist tagasisidestada ka õpilane ise.

Et hetkeseisust soovituni jõuda, vajab õppija vastust ka küsimusele „Mida peaksin tegema, et edasi minna?“.

Kui õppija seda tagasisidet arvestab (nt võtab kõnetempot aeglasemaks, otsib sõnaraamatust sünonüüme, et oma keelekasutust rikastada ning kontrollib teksti arvutis keelekorrektoriga üle, et vältida ortograafiavigu), siis järgmisel korral sama või sarnast ülesannet täites (luuletust lugedes, teksti luues), saab ta infot edasimineku kohta. Seega saab ta teada „Kuidas mul läheb?“ ja see teadmine on palju informatiivsem ja motiveerivam kui numbriline hinne või tunnustus „Tubli!“.

Millises vormis peaks esitama kujundav/ õppimist toetava hindamise tulemusi

Kujundavast hindamisest rääkides segatakse see tihti ära kirjeldava kokkuvõtva tagasisidega. Ehkki ka viimane võib olla (ja peakski olema) õppimist toetav, on see siiski mittenumbriline kokkuvõttev hindamine.

Kujundav hindamine, nagu juba varem mainisin, on õppeprotsessi alguses ja kestel antav tagasiside, mis aitab areneda, oma tööd või sooritust paremaks muuta – seda antakse siis, kui kõik võimalused on veel avatud.

Näiteks kui eesmärgiks on õppida luuletust ette kandma või teatud otstarbel teksti looma (olgu selleks siis reklaam, mängureeglid, tujutõstev sõnum sõbrale vms), siis esmasest tagasisidestamisest õppeprotsess alles algab.

Tekstidega töö võib kesta mitu nädalat või isegi mitu kuud – üksi ja grupis analüüsitakse erinevaid töid, otsitakse võimalusi, et muuta tekst võimalikult otstarbekohaseks (nt reklaam ahvatlevaks, mängureeglid konkreetseteks ja üheselt mõistatavateks, sõnum sõbrale soojaks ja isiklikuks), tegeldakse sõnavaliku, stiili ja loomulikult ka õigekirjaga (sest vigadega reklaam või mängureeglid ei mõju ju usaldusväärselt).

Tagasisiderohket õpikeskkonda saab klassis hõlpsasti luua ja just see on õppimist toetava hindamise tuumaks. Olenevalt seatud eesmärkidest saab tagasiside otsimisel ja andmisel edukalt kasutada ka **digivahendeid** – näiteks tähestikulist järjestamist ja õigekirja on mõistlik harjutada hoopis arvuti(mängude) abiga – digitagasiside on kohene ja samas neutraalne – õppija ei solvu või kurvasta, kui arvuti annab teada, et seekord mõni asi valesti läks, ta näeb oma vigu ja oskab järgmisel korral juba paremini teha.

Oluliste õppe-eesmärkide väärtustamine

Kujundava/ õppimist toetava hindamise üheks plussiks on see, et see võimaldab anda tagasisidet ka kõige olulisemate õppe-eesmärkide osas. Emakeeleõppe puhul on tähtsateks sihtideks see, et lapsed armastaksid raamatuid, tunneksid rõõmu kirjaoskuse kasutamisest ja tahaksid end selles vallas täiendada.

Ühtki neist eesmärkidest ei saa hinnata numbriga, küll aga saab õppija ise hinnata oma lugemisrõõmu (nt Likert tüüpi skaalal), proovida uusi raamatuid (kaaslaste ja õpetaja soovitusel) ning mõnusaid lugemispaiku (nt kott-toolis, voodis, aasal) ning teatud aja järel hinnata taas – kas lugemisrõõm on sama suur või isegi kasvanud. Nende tulemuste üle võib ka kaaslaste ja õpetajaga vestelda, oma rõõme jagada ja üksteist vastastikku lugemispisikuga nakatada.

FOORUM

JAANIPÄEV ON SURNUAIAPÜHA ehk KOLMANDA KLASSI TASEMETÖÖD

MARE MÜÜRSEPP
PhD, klassiõpetaja ja lugemisühing u juhatuse liige

Lugemise ja kirjutamise õpetamine on liikunud üha selles suunas, et arvestada lapse kui terviku arenguga, et toetada lapse aktiivsust ja sealhulgas tema eneseteadvuse kujunemist. Selleks on oluline märgata iga väikestki edusammu, näha last ennast tema arengujoones, võrdlemata teistega. Igal lapsel on oskusteni oma tee. Juba aastaid on algklassides otsitud kujundava hindamise parimaid viise. Mis aga seni läbi õppeaastate samaks on jäänud, on tasemetööd. Eesti Lugemisühingu 2016. aasta uurimus paneb küsimuse alla just I kooliastet lõpetavad tasemetööd: kas peaksid need olema sellised? mis võiksid olla teised moodused laste soorituste võrdlevaks hindamiseks?

2016. aasta märtsis korraldas Eesti Lugemisühing veebiküsitluse, et selgitada õpetajate ja teiste huvitatute hinnanguid tasemetööde kohta. Küsitluse linki levitati läbi lugemisühingu ja Klassiõpetajate Liidu listi, niisamuti nende ühenduste Facebook'i lehtedel.

Vastajaid on kogunenud 180 inimest. Valdav osa vastajaist on tasemetöödega kokku puutunud ise kolmandat klassi õpetades. Viiendik vastanutest määratleb end mitmes rollis: nad tunnevad tasemetööde problemaatikat nii õpetaja kui ka lapsevanemana. 7% vastanutest on kooli juhtkonna liikmed.

5 inimest meie vastajatest on saanud osaleda tasemetööde koostamises. Kümnendik vastajatest on teinud ettepanekuid tasemetööde sisu ja korralduse arendamiseks, aga paraku vaid 1 protsent meist hoomab, et tema ettepanekuid on arvestatud. Veerand vastajatest ütlevad, et on oma koolis püüdnud leida parimat moodust tasemetööde läbiviimiseks.

Ligi pooled vastajatest aga väidavad, et nad pole kuidagimoodi saanud mõjutada tasemetööde sisu ega korraldust. See on kurb tulemus. Kui tahame, et lapsed oleksid aktiivsed ja algatusvõimelised, siis peaksid ennekõike ju õpetajad saama võimaluse ja kasutama võimalusi olla tegus ja teha ettepanekuid, et iga nende tegevuse lõik oleks kooskõlas nende kasvatus- ja õpetuspõhimõtetega.

Lugemisühingu uurimus hõlmas nii eesti keele kui ka matemaatika tasemetööd.

EESTI KEEL

Mõlema aine puhul uuriti, kuidas hindavad õpetajad ja teised vastajad tasemetööde ülesandeid. Nii eesti keele kui ka matemaatika puhul leidis vaid üks viiendik vastajatest, et tasemetöö koosneb õppekavaga kooskõlalistest tüüpülesannetest, kui välja arvata lisaülesanded. Rohkem oli neid, kes leidsid, et eesti keele ülesanded kisuvad pigem nuputamisülesande poole. Niisamuti viiendik tundis, et eesti keele ülesanded nõuavad enamat kui õppekava 3. klassis eeldab. Kõige tugevam etteheide oli aga see, et eesti keele tasemetöö ülesanded – ehkki need on õppekavaga teemade poolest seotud – ei arvesta selles vanuses laste mõtlemise eripäraga. Niimoodi väitis kolmandik vastanutest.

Mis siis eesti keele tööde puhul võib 3. klassi lastele siiski liiga keeruline olla? Uurime lähemalt kahe viimase aasta, 2014. ja 2015. töid. Kõrvale võtame tasemetöö tulemuste analüüsi Innove eesti keele ja kirjanduse peaspetsialisti Märt Hennoste sulest. Kõiki siinkohal kriitika alla jäävaid ülesandeid on töörühma liikmed rahuolekus 3. klassis ka lastega läbi arutanud.

Kui vaadata, kus lapsed on rohkem eksinud, võib tuua esile sellised juhtumid, kus on tegu ajaliste suhetega, liiga üldise sõnakasutuse ja probleemiasetusega ning teabevaegusega ülesandes.

2014. a tasemetöö lühianalüüsis nimetab peaspetsialist, et uuriti ajas orienteerumist. Siin tuleb soovitada pöörduda klassika poole: Jean Piaget, „Ajamõiste kujunemine lapsel". Ehkki kirjutatud 70 aastat tagasi, on see lapse üldise arengujoone asjus endiselt kõnekas. Ka juba 9-10 aastanegi laps ei mõtle ajast ja ajalistest suhetest nii nagu täiskasvanu. See on ka ilmselt üks peamisi põhjusi, miks ajalugu ei ole veel talle eraldi õppeaine. Lapsed arutlevad hea meelega olnud asjade üle, arvutavad ka aastaarvudega, aga nende ettekujutus ei küüni suurema üldistuseni.

2014. aasta töö robootika-alase kuulamisülesande tekst algab lausega: „Aastasadu on inimesed unistanud sellest, et keegi kõik nende tööd ja toimetused nende eest ära teeks". Selle teksti niiöelda mõistmist kontrollib ülesanne, kus tuleb otsustada, kas lause on õige või vale, ja see armas lause on siis selline: „Vähem kui sada aastat on inimesed unistanud sellest, et keegi nende eest kõik tööd ära teeb."

Mille üle peab laps otsustama? Kummalgi juhul pole tegu faktiga, vaid väga suvalise üldistuse literatuurse väljendusega. Me ei tea keegi kedagi konkreetset inimest, kes oleks aastasadu sellisest asjast unistanud. Inimene saab unistada nii kaua, kuni ta elab. Tegelikult kontrollib ülesanne vaid mehhaanilist mälu, – kas vastaja mäletab täpselt teksti sõnastust. Kusjuures pole asjakohane küsida, kas ülesandes antud lause on õige või vale, vaid – kas see on kuuldud tekstiga kooskõlas. Seda ju ülesande koostajad uurivad.

Vähegi mõtleja laps leiab teksti alguses kohe ebakõla, ja nii-öelda mõistmist uuriv ülesanne ajab veel rohkem segadusse. Kuuldud tekstist selgub, et aastasadu inimesi vaevanud mure – et keegi nende eest tööd ja toimetused ära teeks – lahendamiseks on esimesed sammud astutud robotite leiutamisega. Halloo, kus te elate, kontrolltöö koostajad? Selle probleemi lahendas ju orjanduslik ühiskond!!!

Teksti mõistmist kontrolliv ülesanne peaks kasutama teksti, milles on tõesti faktid ehk tõsiasjad, mille seoseid saab mõista üheselt. Kolmanda klassi lapsed suudavad väga hästi näiteks kasvõi entsüklopeedia artiklist noppida välja isiku eluloolised andmed ja nende põhjal vastata, kui vana oli isik, kui ta võitis olümpiamängud või midagi muud konkreetset tegi. Sellistest tekstidest ei peaks ju puudust olema!

2015. aasta töö koondas ülesanded rahvakalendri tähtpäevade ümber. Kuulamisülesande tekst algab lausetega: „Mardipäev (10. november) ja hingedepäev (2. november) on lähestikused pühad. Eesti rahvakalendris tähendab mardipäev hingedeaja lõppu." Teksti mõistmist uuriv küsimus laseb leida õige vastusevariandi: kas hingedepäev on pärast mardipäeva, enne mardipäeva või pärast hingedeaja lõppu. Segadusse saab ajada see, et tekstis on pühad järjestatud vastupidi, seega ebaloogiliselt. Kuuldemälusse jääb „... mardipäev...hingedepäev".

Hullem on aga asjaolu, et kasutatud tekst (millegipärast „Uus Eesti" 2012 artikkel?) ei kajasta rahvakalendrit tõeselt. Hingedeaja pikkus oli paikkonniti erinev, seda võis arvata ka jõuludeni. Kolmandaks klassiks on rahvapärimust austav õpetaja lastega neid asju arutanud, ja varasema teadmise taustal võib tasemetöö tekst nõutust tekitada. Sellisel puhul võib vastamisega takerduda just arukas, laia silmaringiga laps, kes tahab kõiki töid hästi teha ja õigesti vastata. Üks iidseid didaktika põhinõudeid on õppematerjali tõesus: kas tõesti ei suuda tasemetööd koostajad leida rahvakalendri kohta autoriteetsemaid allikaid?

2015. aasta eesti keele töö 3. ülesande puhul pidid õpilased leidma, kas tekstile järgnevalt antud laused iseloomustavad jõululaupäeva või jaanipäeva. Mõlemad on ‚aastaringi pöördepunktid', nagu ütleb määratlemata algupäraga tekst. Guugeldades leiab, et see on kokku sobitatud Piret Õunapuu pikema kirjutise põhjal. Jällegi ei kontrollita niivõrd faktide märkamist, kuivõrd antakse lastele ette literatuurseid väljendeid. „... ringi pöördepunkt" – see läheb vastuollu ringi ja punkti mõistetega, nagu neid matemaatikas on omandatud. Laps teab, et jõulud on talvel ja jaanipäev suvel, aga ta võib sattuda segadusse, kui küsitakse, mis on „... ringi suvine pöördepunkt". Kas teksti mõistmist kontrolliv ülesanne võiks rajaneda ikkagi loogiliselt järjestatud tekstil, mingil konkreetsel sündmusel põhineval lool, mitte aga pihutäiel kirjeldavatal, piltliku ütlusega ja ebamääraselt üldistavatel lausetel? Tekst annab edasi uskumust, et jõulu- ja jaaniööl on põrgu- ja taevaväravad valla. Ülesanne küsib, kas lause iseloomustab jõuluvõi jaanipäeva: „Taevaväravad on suletud". - Kui me ei teagi neist väravatest suurt midagi, mida me siin otsustame? See ei ole sellise ajasurve ja kontrolli korras tehtava töö küsimus.

Kui lapse elukogemus läheb vastuollu loetud tekstis antuga, on raske otsustada väidete tõesuse üle. Tänapäeva lapsed käivad küll mardiks kui ka kadriks, ja kuidas olukord võimaldab – kes kahekesi, kes kolmekesi, kes suurema pundiga. Kui tasemetöö hindamisjuhend lubab vastata ainult, et käiakse hulgakesi, siis on see lapse suhtes ülekohtune. Mardiks käimine on üks elujõulisemaid rahvakalendri kombeid ja laps ei pea ju kogema, et ta käitub valesti, kui käib mardiks naabrilapse või vennaga kahekesi. Samas on küllaltki ebaeluline kirjutada mardiks käimisele kutsuv kirjalik kutse. See asi saab ikka suusõnal aetud. Kutseid võib teha muul põhjusel – näiteks kutsuda lapsevanemaid klassi mardikarnevalile...

Nagu enne osutatud, eeldab õige vastuse andmine vahel üksnes teksti mehhaanilist taastootmist, mitte aga mõtestamist. Jõulu- ja jaanipäeva ülesandes on õige vastus üksnes see, et esivanemaid mälestatakse jõulude puhul. Kust ja kes võtab õiguse öelda, et jaanipäeval ei mälestata? Jaanipäev on ju laialt tuntud kui surnuaiapüha.

Teksti mõistmine ei ole mingi selgepiiriline ühe tasandi oskus, sõnade kirjapildi tõlkimise ja nende üksnes selles tekstis kasutatud tähenduste seostamise oskus, vaid see on tekstis kujutatud olukordade ja suhete mõistmine, ja see võib olla väga mitmetasandiline. Kindlam – ja kontrolltöö mõttes asjakohasem – oleks jääda väga konkreetsete tõsiasjade tasandile.

2015. aasta eesti keele töö kasutas Andrus Kivirähu muinasjuttu „Maias arvuti". Õpilane peab vastama teksti sündmuste kohta esitatud küsimustele nii tõsiselt, nagu oleksid need sündmused tegelikult juhtunud (mis juhtus, kui pandakaru sõi kaktusi? miks aitas Linda arvutit? jne), aga kõige krooniks küsivad haridusametnikud õpilaselt, kas loetud lugu on väljamõeldis või tõestisündinud lugu. See on täiesti teise tasandi küsimus, mis lõhub kunstilise teksti vastuvõtu protsessi. See on küüniline küsimus. Kõik tekstid on ju omal moel väljamõeldised. Isegi ilmateade. Sedalaadi loos nagu „Maias arvuti" seguneb tõsieluline ja maagiline, selle kohta on omaette mõistegi, maagiline realism. Me läheme kaasa ka väga fantaasiaküllaste lugudega siis, kui need haaravad oma mingis plaanis tõepäraga. Kolmanda klassi lapselt ootab õppekava tõesti, et ta tunneb ära muinasjutu, aga seda alustatakse ikkagi eheda rahvajutu tunnustest – kordused, kontrastsed tegelased jne, ja see on pigem arutlusaine kui täppisteadmine.

Kas vanemates klassides „Tõde ja õigust" käsitledes tuuakse ka esile, et see on väljamõeldis? Või „Romeo ja Julia"? Või „Pal-tänava poisid"? Aga miks te nutate? See on ju väljamõeldis!

Vahel tundub, et kontrollmaterjale koostab robot, mitte inimene.

Üldse, lugemisoskust mõõtvatesse tekstidesse puutuvalt. Ilukirjanduse ülesanne on lugejat haarata, loov lugeja loob oma kujutluse, ja need võivadki meil igaühel olla erinevat. Sestap pole ilukirjanduslik tekst see, mille põhjal kontrollida nö faktide mõistmist. Sellise oskuse mõõtmiseks sobib informatiivne tekst.

Tasemetöö, mida tehakse punktiarvestuse korras, ei peaks sisaldama ka folkloorse mõistatuse äraarvamist, kuna mõistatus on loomult allegooriline, ülekantud tähendusega pilt, millel võib olla mitu lahendust. Kiigub-liigub, aga paigast ei saa? – see võib olla nii puu, sild, jõgi kui ka soo. Kõik need vastused võib ära põhjendada. Õige vastus on tasemetöö koostajate meelest aga ainult puu, aga selline piirang pole kooskõlas mõistatuse kui folkloorse lühivormi olemusega.

Juhtub, et tekstis pole piisavalt teavet küsitud küsimusele vastamiseks. 2015. a kuulamisülesanne robootikast teatab, et Robotex korraldas robootikavõistluse. Tuleb otsustada, kas lause „Robotexi võistlus toimub ka Soomes, Lätis, Leedus ja Poolas" on õige või vale. Tekst ise selle kohta selgitusi ei anna; see, et 13 korda on Robotex Eestis toimunud, ei välista seda, et samalaadi võistlus toimub ka mujal. Võib ju mõelda, et võistlus liigub riigist riiki nagu eurolaul.

2014. a 3. ülesandes juhendab Liisa Peetrit: mine suurest majast mööda, seal on park. Joonis, mis kaasneb, sisaldab aga kolm ühesuurust maja, millest ühegi puhul ei saa öelda, et üks oleks teisest suurem, või et üldse oleks olemas mingi väiksem maja, ja see koht, kuhu park tuleb märkida, on niivõrd paberi vasakus ääres, et sinna justkui ei mahu kujutama parki. Pole ime, et see ülesanne osutus töös raskeimaks.

2014. aasta eesti keele töö tulemusi analüüsides leiab peaspetsialist Märt Hennoste, et rohkem tuleb tööd teha ase- ja võõrsõnadega. Paraku tuleb nentida, et jällegi on töö koostajad ise ämbrisse astunud. Töös on lapsel kästud asesõna ja võõrsõna mõiste viia kokku vastavate näidete reaga ja lisada omalt poolt üks sarnane sõna. Tegelikult ei ole 3. klassi õpitulemustes oodatud mõiste omandamist. 3. klassi lõpetaja peab oskama õigesti kirjutada erandliku õigekirjaga asesõna (ma, sa...) ja märkida sobiva sulghääliku omandatud võõrsõna algusesse (buss, gloobus). Mõisted ‚asesõna' ja ‚võõr-

FOORUM

sõna' on õppekava kohaselt lapse jaoks passiivses kasutuses.

MATEMAATIKA

Kahe viimase aasta töö ja nende tulemuste analüüsi (Kaja Jakobson, Innove matemaatika ja füüsika peaspetsialist) põhjal tundub, et selles aines on tasemetööde sisu mõnevõrra rohkem kooskõlas riikliku õppekava sisuga ja ka on rohkem arvestatud õpetajate ettepanekuid.

Veerand vastanutest leidis, et mitu tasemetöö ülesannet on pigem nuputamis- kui tüüpülesanded. 15% vastajaist on märganud, et mõni ülesanne nõuab enamat kui riiklik õppekava ette näeb. Veerand vastajaist väidab, et tasemetöö ülesanded ei arvesta laste mõtlemise eripäradega.

Koostajate eksimus õppekavas nimetatud õpitulemuste suhtes on 2015. a töös ülesanne 7, kus antud arvude põhjal tuli leida ristküliku ümbermõõt ja anda see valemina; õppekava sõnastus on: „mõõdab pikkused ja arvutab ümbermõõdu", st õpilasel on visuaalne tugi seda ülesannet tehes, ta ei pea teadma valemit.

2014. a töös lahendati kõige halvemini eelviimane (ehk siis lisaülesannet mitte arvestades viimane) ülesanne. Siin võib põhjuseks olla nii pikast tööst tekkinud keskendumisvõime langus kui ka see, et puudub pilt: lapsel ei tarvitse silma ette tulla, mis on üürituse käepael ja talle jääb sisu segaseks.

Tööjuhend peab olema selge, toovad õpetajad sageli esile. Ülesandes 10 (2014) palutakse lapsel värvida joonisel meenete hinnad. Tegelikult peab laps värvima tulpdiagrammil ristkülikud, mis vastavad meene hinnale.

Tekstülesandes (nr 12 2014) on antud lähteandmed ja küsimus, kuhu õpilane ise kirjutab *sobiva* sõna, st otsustab ise, mida ta lähteandmete põhjal arvutama hakkab. Puudub aga suunis selle kohta, et ülesanne tulebki ise koostada (Otsusta ise, mida saab nende andmete põhjal arvutada. Koosta oma ülesanne...). Võib-olla kardeti, et teksti saab palju? Kui sõnastus on loogiline, saab seda mõista. Praeguses kujus võis liiga palju jääda lapse jaoks nö õhku rippuma.

2015. a töö on keskendatud spordipäeva teemale, ja selline keskendatus on üks aspekt, mida õpetajad on hea sõnaga esile toonud.

Aga loogikat võiks ikkagi rohkem olla. Esimene ülesanne räägib kahest lapsest, kes ärkasid 8.15 ja kelle spordipäev algab kell 10. Küsitakse, kui palju oli lastel aega spordiväljakule jõudmiseks? Kas nad hakkasid kohe voodist tõustes minema? Ei, nad kindlasti pesid, riietusid, sõid, võib-olla vaatasid multifilme, jalutasid koeraga jne, ja alles näiteks 9.15 hakkasid minema, seega on neil aega spordiväljakule jõudmiseks 45 minutit. Kas oli raske seda ülesannet elulisemalt anda?

Võrrelge. õpetaja Maiu ärkas kell 7.00. Õhtul kella seitsmeks on tal teatripilet. Kui palju on tal aega teatrisse jõudmiseks? 12 tundi? Jõudmine seostub minemisega.

Ülesandes 3 on vaja osa andmeid lugeda välja diagrammist, nimelt 3.a ja 3.b tüdrukute ja poiste arvud, ja siis äkki veel lausega lisaks 3.c ja 3.d laste arvud. Lapsi häirib see, et ülesanne pole loogiline. Kui on vaja anda andmeid diagrammis, olgu siis seal kõik klassid. Kui õpetuses on sihiks olla eluline, anda praktilise sisuga ülesandeid, siis võiks kontrolltööd niisamuti vältida asjatuid konstruktsioone.

Õpetajad on matemaatika töödele ette heitnud liiga suurt tekstülesannete osakaalu. Innove poolselt on seda jällegi esile toodud kui omaette väärtust, et laste lugemisoskusele suuremat tähelepanu pöörata.

Võiks siiski mõelda sellele, et on lapsi, kellele maast-madalast on arvud armsamad kui tähed. Nad õpivad väga ruttu arvutama, sh keerulisi arvutusi järkudega, mida nad koolis pole veel õppinud. Matemaatika tasemetöö võiks olla just see koht, kus nende eelis tuleb esile. Lastele meeldib arvutada ruttu ja õigesti, ja väga tore oleks kogeda, et matemaatika töö tegid kõige paremini need, kes näitaks eesti keeles jäävad keskmiste hulka. See eduelamus aitaks toime tulla seni raskena tundunud sooritustega.

TASEMETÖÖ JA ERIVAJADUSEGA ÕPILANE

Kas tasemetöö sisu ja korraldus arvestavad piisavalt õpilaste hariduslike erivajadustega? Valdav seisukoht vastajate seas on – ei! Töö sisu ega korraldus pole piisavalt paindlikud. Töö tiitellehele märgitakse küll, et õpilane kuulub eri kategooriasse – saab logopeedilist abi, on individuaalsel õppekaval, – kuid ülesanded saab ta ju samamoodi kui teised. Kolmandik vastajaist leiab, et küsimus ei puuduta ainult nn ametlikult määratletud erivajadusi. Esmakordselt nähtav ülesandevorm või ebaloogiline sisu takistab paljudel lastel ladusat lahendamist, mitte ainult IÕK õpilasel.

HEV lapsi aitaks, kui nad saaksid aega juurde ja tööd teha eritingimustel, st kasutada rohkem täiskasvanu abi. Siin jääb küsimus õhku rippuma, kuna abistamise võimalused on juhendmaterjalides ebamääraselt kujutatud.

Eristuskiri määratleb: „Õpetajal on õigus vajadusel selgitada õpilastele ülesannete tööjuhendeid. .... Kui töö on alanud, ei tohi õpetaja õpilasi sisulistes küsimustes aidata. (Millistes võib? MM) Tasemetöö lahendamise ajal ei tohi õpetaja selgitusi jagada. (Enam üldse mingisuguseid ? MM) 2015. a matemaatika tasemetöö analüüsis on kirjas: „Küll aga on lubatud õpilastele töö ajal pakkuda igasugust tuge ja abi." Kas see käib vaid hariduslike erivajadustega õpilaste kohta?

ETTEPANEKUD TULEVIKUKS

Küsimusele, kas kolmanda klassi tasemetööd võiksid jätkuda samal moel, vastab 40% uuritutest eitavalt. Kolmandik vastajaid leiab, et võiksid, kuid seda tingimusel, et analüüs on üksnes toetava loomuga, et ei koostata pingeridu, ei panda hindeid ega ei arvestata tasemetöö tulemusi õpetaja tulemushindamisel.

Viiendik vastajaist on seisukohal, et selles vanuses ei tohiks lapsi pingestada sellise kontrolltööga, ja sama palju on neid, kes leiavad, et laste taset võrdlevaid tegevusi võiks rakendada igapäevatöö käigus.

Paraku selgub õpetajate vastustest, et ehkki tasemetöö juhend tundub olevat väga selge ja range, rakendavad koolid seda erinevalt. On koole, kus viiakse tasemetöö läbi lihtsalt kui üks tavaline kontrolltöö, teisalt aga neid, kus oma õpetaja peab klassist lahkuma ja lapsed töö kirjutama ainult võõra õpetaja poolt jälgituna.

Õpetajate vastustest:

Riiklik tasemetöö võiks olla, kuid ülesanded peaks olema koostatud selliselt, et laps, kes teab reegleid ja oskab neid tüüpülesannetes kasutada, saaks samuti oma teadmist ja oskust näidata.

Kui teha, siis mitte hinnata. Hull on, et õpetaja tulemuslikkust hinnatakse ka tasemetöö % järgi. Keegi ei arvesta sellega, missugused õpilased mul seda tööd tegid.

Iga õpetaja peab saama ise otsustada, kuidas ta jälgib laste taset ja õpioskusi. Õpetajana tunnen ju mina klassi, laste eripärasid kõige rohkem. Me peame ju arvestama iga lapsega! Iga laps on väärtuslik nii nagu ta on ja teda ei tuleks teistega võrrelda!

Tasemetöö ülesanded peaks tõesti sisaldama ainult selliseid asju, mis peavad kindlasti selged olema, mitte mingeid nuputamisi ja üleliia keerukaid ülesandeid. Tähendab, töö võiks olla üles ehitatud miinimumnõuetele, et saada teada, kas laps on vajalikud oskused omandanud.

Milliseid ettepanekuid tehti tasemetööde tuleviku osas?

Tsiteerime õpetajate vastuseid.

Taseme mõõtmisvahend valmigu koostöös tegevõpetajatega.

1. Taset hindab aineõpetaja/klassiõpetaja, kes teab, mida ja kuidas õpetati ja omandati õppijate poolt. 2. Üleriigiliselt on erinevusi laste kasvukeskkonna, info kättesaadavuse jms. üldist arengut soodustavaid tegureid – pluss suur erivajadutega laste hulk – seega õpetaja kui olude tundja teeb tasemetöö, mis katab riikliku õppekava nõuded ja samas on kooskõlas kooli oma õppekava iseärasustega.

Uuringuid peaks tegema eelkõige oma koolis koostöös kooli logopeediga, kes on pädev andma hinnanguid lapse keelelisest arengust 1. klassist alates. Sel juhul saame rääkida individuaalsest lähenemisest. Kõigile ei saa ühe mõõdupuuga läheneda. Mõni "3" näitab lapse arengu hiigelhüpet, samas viieline ei ole sugugi nii suurt pingutust teinud.

Loodan väga, et need tasemetööd ükskord ära lõppeksid. Mõttetu piin õpetajatele ja õpilastele. Tasemetöö ei näita mitte mingit taset. Olen näinud olukorda kus väga hästi õppiv õpilane põrus tasemetöös pinge pärast, sest on ju "tasemetöö"! Õpetajaid survestab jällegi juhtkond, et tulemused vastaksid ootustele. Ma pole kohanud Eestis ühtegi õpetajat, kellele tasemetööd meeldiksid.. miks neid ikka tehakse?

Kui tasemeuuringuid on tingimata vaja teha, siis peaksid need olema hajutatud pikemale ajale, lapsesõbralikud , ilma lisakoormuseta ja kindlasti stressivabad.

Tööd on olnud liiga pikad. Kui töö tegemiseks palutakse kulutada aega 45 min, siis eeldab see vahetunnil alustamist või lõpetamist, sest töö instrueerimine ja tiitellehe täitmine võtab omajagu aega. Miks ei võiks olla töö väiksema mahuga, nii et koos sissejuhatusega mahuks koolitundi ära? Pigem võib lisaülesandeid juurde panna kiiremate ja andekamate jaoks.

Tasemeuuringud peaksid olema muus vormis, mitte kontrolltööna. 3. klassi lapsele tekitab see liiga suurt pinget, ja mis seal salata õpetajale ka, ikka need pingeread.

Tasemetöödes võiks rohkem arvestada õpilaste eripära st, et tööd võiksid olla koostatud erinevatel tasanditel ja tööde koostajatel paluks mitte vigu teha.

Mureks on laste silmaring, siin jäävad õpetaja käed sageli lühikeseks. Kuidas seda mõõta..... Keelealased teadmised on lihtsamini mõõdetavad.

Matemaatika tasemetöö suhtes julgen öelda, et seda oleks vaja ikka teha matemaatikast lähtuvalt. Ma saan aru, et erinevad ained peaks olema integreeritud, aga siis võiks juba matemaatika ja eesti keele koos teha. Seni aga kui nad

on erinevad tasemetööd, siis ei ole mõtet matemaatika tasemetööd koostades panna põhirõhku funktsionaalsele lugemisele. Jah, üks osa on tekstülesanne, aga see peaks ka olema mitte läbi Vladivostoki tuumajaama, vaid selge ja konkreetne jutt/küsimus. Kogemus näitab, et laps, kes on õpiabi laps eesti keeles, saab väga hästi hakkama matemaatikas arvutamisülesannetega. Kui aga terve matemaatika tasemetöö on üles ehitatud funktsionaalsele lugemisele, siis selle lapse viimane kui lootuskiir kaob.

Kui oleks minu teha, siis ei mingeid vabariiklikke tasemetöid 3. klassis. Usaldagem õpetajaid, laske neil teha rahulikult tööd ning lastel areneda nende tempos.

Kui on kujundav hindamine, tuleks tasemetööd ära jätta.

3. klassis ei peaks nii rõhutama, et see on tasemetöö. Paljud õpilased lähevad väga närvi ja ei suuda siis midagi teha.

Nende tööde põhjal ei saa kunagi öelda, et laps oskab seda või seda.

Kas ühel tasemel tööga saab kontrollida andeka lapse ja raske logopeedilise erivajadusega õpilase tegelikku taset? Kui õpetajalt eeldatakse, et ta kasutab õppetöös diferentseeritud ülesandeid, siis peaks see olema võimalik ka tasemeuuringus.

Tasemetöös on teatud pädevuste käsitlemine hoopis välja jäänud või osakaal väga väike ja rõhuasetus pigem lugemisel. Töökorraldused pikad. Tasemetöö võiks väikeste ülesannete kaupa hõlmata kõiki I kooliastmes käsitletud teemasid, alates kergemast raskemani ja õpilane saaks eduelamuse.

Tasemetööde läbiviimisel peab olema ka väljund: kokkuvõtetest tuleb teha järeldused õppekavade korrigeerimise jaoks.

Ei saa unustada, et tasemetöö ei tehta (praegu veel) niivõrd selleks, et õpetaja oma lapsi rohkem tunda saaks ja lapsel oma oskustest ettekujutus tekiks, vaid tasemetööd on üks kooli välishindamise kriteeriume.

Koostajana imestasin, et töörühma liider teatas, et eristuma peavad "viielised". Lõpptulemus tundus mulle siis küll põnev, kuid raske – mina arvan, et tasemetöö peaks selgitama, kas õpitu on omandatud kõigil õpilastel, mitte selekteerima välja nutikamaid.

Ilmselt on arutlusaine nii see, kuidas tasemetöid teha kui ka – miks?

AINULT ÜKS KÜSIMUS

MILLISEID MUUTUSI ON TASEMETÖÖDES ETTE NÄHA?

MÄRT HENNOSTE
Innove eesti keele ja kirjanduse peaspetsialist

Välishindamise süsteem (tasemetööd ja eksamid) peaks päris põhjalikult muutuma aastaks 2020. Põhimõtted, mida on sellega seoses kaalutud, on järgmised:
- õpitulemuste mõõtmiselt liikuda rohkem üldpädevuste mõõtmisele;
- mitmekordne testimine, et hinnata õpilaste edenemist;
- eri kooliastme testide suurem sidusus;
- lisandväärtuse hindamine;
- detailsema tagasiside andmine koolidele;
- e-testidele üleminek.

TOIMETUS

Vastutav toimetaja: Mare Müürsepp

Tallinna Ülikool
Narva mnt 25 Tallinn 10120
opsik@tlu.ee

LUGEMISÜHINGU KOOLITUSED:

ÕPETAJALT ÕPETAJALE

MAILI LIINEV
Eesti Lugemisühingu juhatuse liige

Eesti Lugemisühing pakub Hasartmängumaksu Nõukoja toel tasuta koolitusi.
Eesti Lugemisühingu koolitajad on oma ala praktikud, keda seob arusaam, et iga laps jõuab lugemiseni omal viisil ja omal ajal ja igal lapsel on õigus saada probleemide korral asjatundlikku abi. Meie koolitusel osaleja ei peaks sattuma loengule, kus „tark õppejõud“ räägib, kuidas asjad on. Iga osaleja on väärtuslik. Rühmatööd, analüüsid ja loovmängud kaasavad igat õppijat ja tema kogemust.
Meie koolitused on väga populaarsed ja tagasiside on positiivne. Kuna soovime omna koolitustööd laiendada, ootame ühingu liikmeid pakkuma end koolitajaks. Kõik koolitajad saavad ka Eesti Lugemisühingu poolt tasuta koolituse, mis annab teadmisi, usku ja sära, et oma kuulajaid sütitada. Kui tunned, et soovid südamest anda edasi oma teadmisi ja kogemusi, siis anna endast märku maili@tlu.ee ja saada lühike vabas vormis motivatsioonikiri, miks soovid olla Eesti Lugemisühingu koolitaja.

KUUS AASTAT KOOS VÄIKESTE KODU-UURIJATEGA

TIINA KIVIMÄE
Paide Ühisgümnaasiumi õpetaja

Paide Ühisgümnaasiumi ja lugemisühingu toel toimus 11. septembril 2015. aastal Paides V vabariikliku väikeste koduuurijate võistluse tänupäev. 3.-6. klasside õpilased olid konkursile „Käbi ei kuku kännust kaugele“ saatnud 103 käsitsi kirjutatud uurimust, 63 juhendaja seas on nii õpetajaid kui autorite pereliikmeid.
Päeva, mis sisaldas töötube, kontserti, õpetajate tsaariaegset tundi, aitasid korraldada Paide ÜG 8.a klassi õpilased, Järvamaa Muuseum ja Ajakeskus, Järvamaa Keskraamatukogu, Paide Avatud Noortekeskus, Paide Huvikeskus, Paide Muusikakool ja Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseumi juhataja Veronika Varik.
Konverentsil esitleti töid mitme sugupõlve tantsijatest, õpetajatest, tordimeistritest, kunstnikest. Kõlama jäi autorite suur rõõm perega koosveedetud ajast. Südamesse läksid üht võidutööd juhendanud vanaema sõnad: „Tänu konkursile sain oma lapselapsega nii palju rääkida.“ Heli Prii, Eve Krais ja Tiina Kivimäe kuulutasid välja kuuenda konkursi teema „Kodumaja jutustab“.
Kuus aastat koos väikeste koduuurijatega on võistluse korraldajatele toonud ligi rohkem kui 600 põnevat ja liigutavat lugu perede elust-olust läbi mitme inimpõlve. Kuuenda aasta kokkuvõtteid teeme 2016. aasta septembris.
Näeme toredat arengut juhendajate tegevuses: tööde vormistamine muutub järjest paremaks, uurimused sisukamaks. Usume, et meie tegevus on lapse arengu seisukohalt tähtis ning rõõmustame siiralt, kui näiteks Lustivere Põhikooli 4.klassi poisi Toomas Anti tööst loeme: „Alguses oli hirmutav sellist tööd hakata tegema. Aga emaga koos meenutades ja fotosid vaadates hakkas tekkima huvi. Töö käigus puges hinge selline mõnus ja soe tunne, et mul on alati olnud tore pere.“

TEADE

DÜSKALKUULIA ÕPPEPÄEV

KADI LUKANENOK,
Tallinna Ülikooli eri- ja sotsiaalpedagoogika lektor

12. mail kell 12.30-16.30 toimub Tallinna Südalinna Koolis (Liivalaia 23) Tallinna ja Harjumaa logopeedide ja eripedagoogide ühenduse ning Tallinna Ülikooli ühine õppepäev. Õppepäeval peab loengu lektor Sven Lychatz, PhD, Saksamaalt (Institut für Systemisch-integrative Lerntherapie in Leipzig). Loengus antakse ülevaade düskalkuulia olemusest, tunnustest ja põhjustest ning tutvustatakse kaasaegseid toetamisstrateegiaid ja meetodeid, mida kasutatakse düskalkuuliaga õpilaste õpetamisel. Loeng on saksa keeles järeltõlkega eesti keelde.
Düskalkuulia ehk arvutamisraskus on spetsiifiline häire, mille korral lapse arvutamisvilumused on oluliselt halvemad kui vanuse, üldise arengu ja intellekti põhjal võiks arvata. Raskused esinevad liitmis-, lahutamis-, korrutamis- ja jagamisoskuse omandamisel ja kasutamisel. Düskalkuuliaks ei peeta algebra, trigonomeetria, geomeetria ega abstraktsete matemaatiliste oskuste häireid. Düskalkuulia kuulub spetsiifiliste õpiraskuste hulka, kuid düskalkuulia on vähem teadvustatud ning märgatud kui düsleksia e lugemisraskus ja düsgraafia e kirjutamisraskus. Düskalkuuliaga õpilased ei ole laisad ega rumalad, vaid vajavad abi õppe kohandamise, toetuse ning mõistmise näol.
Osavõtusoov palutakse registreerida hiljemalt 9. maiks 2016 veebiaadressil https://docs.google.com/forms/d/1f2CeErt3RZR-Uc63BaI041Uj3q-xNU3Fc-Degyd3eHOQ

KONVERENTSI TÖÖTOAD

RAAMAT JA KÕNEARENDUS

LIINA VELNER
eralogopeed

Oma igapäevatöös puutun kokku lastega, kel on erinevad suulise ja kirjaliku kõne probleemid. Põhjusi on mitmed. Ja nii, nagu iga inimene on unikaalne, on unikaalne ka iga indiviidi probleem. Esineb vigu õpetamisel, õpetamatust ja tõelisi lugemisraskusi.
Lugema õppimine ei alga vahetult enne kooli. See algab kohe, kui laps sünnib. Lugemine on keeruline vaimne tegevus. Selleks on vajalik, et teatud vaimsed ja keelelised oskused oleksid saavutanud kõrgtaseme. Ja loomulikult ka seda, et väikese inimesega on tegeldud, et ta oskab iseenesest või teda on õpetatud pingutama, ta on harjunud keskenduma, kuulama ja kaasa mõtlema etteloetud tekstidele. Etteloetud teksti toetab aga pilt. Pilt, mis läheb kokku sõnaga. Need peavad täiendama üksteist. Mulle meeldiks väga, kui Eestis oleks rohkem neid raamatuid, mille lugemisega saab algaja lugema õppija või lugemisraskustega laps hakkama ja et raamatut teadvustataks kõnearendusvahendina. Sõna on üldistus, ta on abstraktne, pilt on konkreetne. Sõna kaob. Pilt jääb. Ja toetab kuuldut, ehk et kui sõnast ei ole võimalik aru saada, siis pildist on. Pilt aitab taas ellu äratada mälukujutlused, mis võivad olla nõrgad, tuhmunud ja hägused.
Seepärast peab teistmoodi ja algaja lugeja teksti toetama alati konkreetne pilt. Mida väiksem on laps, seda konkreetsem peab olema pilt. Mida nõrgema lugemisoskusega on laps, seda elulähedasem ja reaalsem peab olema teksti toetav pilt.

LUSTAKAS LOOVKIRJUTAMINE

KAJA KIVISIKK
Tartu Decartes´i Kooli õpetaja

Kas ja kuidas pakkuda algklasside lastele võimalust fantaasia arendamiseks? Kuidas panna lapsed loovalt kirjutama nii, et neil oleks soov ja tahtmine seda teha?
Olen olnud klassiõpetaja juba mitu aastakümmet. Sageli olen märganud, et lapsed ohkavad tüdinult, kui selgub, et taas ootab ees järjekordne kirjutamistund. See on innustanud mind otsima võimalusi, et teha kirjutamine laste jaoks võimalikult huvitavaks ja põnevaks. Nii on meie emakeele tundides sagedasti kasutusel värvipliiatsid, käärid, liim ja värvilised paberid. Koos valmistame raamatuid väikevennale, satume põnevatesse seiklustesse või paneme pildid elama. Ning kõige selle juures õpime märkamatult paremini lauseid moodustama, jutte kirjutama ja lugusid jutustama.
Kutsun töötuppa õpetajaid, kes on valmis oma klassiga tavapärasest pisut erinevaid õpiülesandeid lahendama ning kes ei karda katsetada. Omalt poolt loodan seal kohata õpetajaid, kes on nõus ka ise mõnda toredat töövõtet teistega jagama.

TEADLIK JA LUGUPIDAV INFOKASUTAJA

KADRI TOMSON
Eesti Rahvusvahelise Kooli õpetaja-raamatukoguhoidja, põhikooli õppekava ja individuaalsete uurimustööde koordinaator

Annan regulaarselt raamatukogu- ja infokirjaõpetuse tunde lasteaia ja algastme klassides (5. klassini). Põhikoolis õpetan neid teemasid koostöös klassi- ja aineõpetajatega. Info-, meedia-, ja digikirjaoskuse omandamine on põimitud läbi õpioskuste kõikidesse õppeainetesse ja ka individuaalse uurimustöö kursuse raamidesse. Leian, et need teemad on üliolulised tänapäeva tehnoloogilises infoühiskonnas. Niisamuti tegelen oma kursuse raames akadeemilise aususe temaatikaga – autoriõiguse, viitamise ja refereerimisega, jällegi esmajärguline ja eluline oskus õpilastele, et edukalt hakkama saada akadeemilistes ringkondades. Ühtlasi pakub akadeemilise aususe teema suurepärast võimalust arutleda selliste üldinimlike omaduste üle nagu ausus, õiglus, lugupidamine teiste töö vastu, aga eelkõige iseenda suhtes ausaks jäämine.
Lugemisühingu konverentsi töötoas tutvustan, kuidas kujundada õpilasest teadlik ja lugupidav infokasutaja läbi erinevate näidete ja praktiliste tegevuste, mida kasutan oma töös erinevates kooliastmetes Eesti Rahvusvahelises Koolis.

SKYPE RAAMATUKLUBI

KRISTEL PALK
Tallinna Keskraamatukogu võõrkeelse kirjanduse osakonna juhataja

Kirjandusprojekt „Skype raamatuklubi” on ürituste sari, mis on suunatud 10.- 12. klasside noortele ja noortele täiskasvanutele. Eesmärgiks on arendada noorte silmaringi ning lugemisoskust, sh teksti mõistmise ja selle üle arutlemise oskust. Skype-konverentskõne vahendusel luuakse Tallinna koolinoortele võimalus oma eakaaslastega teisest riigist reaalajas suhelda ja arutleda kirjanduse üle.
Hetkel on käimas sarja teine hooaeg. Me innustasime noori lugema kohtumiste tarbeks erinevaid kirjanduslikke tekste ning inspireerisime neid ka edaspidi sagedamini lugemisega tegelema. Kohtumistel osalenud noored õppisid ilukirjanduslikes tekstides nägema rohkemat kui vaid autori poolt kirja pandud sõnu. Noored nägid, et tekst võib olla mõttetöö käivitajaks ja fantaasialennu sütitajaks, ja kogesid ka, et iga kirjandusteos peidab endas potentsiaali andmaks lugejale mõtteid sügavamaks analüüsiks.
Kohtumised eri riikide noortega aitasid kummalgi näha, et kirjandusliku teksti tõlgendamine võib viia erinevate järelduste juurde ja on sageli otseses seoses sellega, kes on teksti tõlgendajaks ning milline on selle tõlgendaja kultuuriline, ajalooline, religioosne, sooline või rassiline taust. Arvamuste lahkuminek ei pea tähendama konflikti algust, vaid võib olla viljaka arutelu alguseks. Kohtumiste käigus kasvas noorte sallivus neist erineva kultuuritaustaga inimeste vastu, niisamuti julgus kõnelda ja avaldada oma arvamust siis, kui see ei ühti enamuse arvamusega.
Iga kohtumise korraldamisel tegime tihedat koostööd välismaa raamatukogudega. Kõigi osalenud raamatukogudega on säilinud kontakt ka pärast kohtumist ning kavas juba uued ühised ettevõtmised.

EESTI LUGEMISÜHINGU KONVERENTS „KIRJAOSKUS TULIPUNKTIS“

Rakvere Kolledž, Pikk t 40. 7. mail 2016 algusega kell 10.00

Päevakord:
10.00-11.15 tervituslaud
10.30 lugemisühingu üldkoosolek
11.15 konverentsi avamine
11.20-11.35 kirjanduslik üllatus
11.35-13.00 paneelarutelu „Oskab, ei oska“

Jutuks tulevad küsimused:
Kuidas ja millal mõõta lapse lugemis- ja kirjutamisoskust?
Tasemetööde olevik ja tulevik?
Kuidas õppimist toetavat hindamist rakendada lugemis- ja kirjutamisülesannetes?
Miks kirjaoskuse areng takerdub?
Kuidas aidata erilist lugejat-kirjutajat?
Kuidas säilitada kooli- ja elurõõm ning anda eduelamus pingelises õppetöös?

Esinejateks on kutsutud Maria Jürimäe Tartu Ülikooli haridusuuenduskeskusest, Ene Varik-Maasik ja Kadi Lukanenok Tallinna Ülikooli Haridusteaduste Instituudist. Sõna saavad ka tegevõpetajad.

13.00-14.00 lõuna
14.-16.30 töötoad
- Anneli Laamann: kirjutamine ja selle toetamine eelkoolieas
- Liina Velner ja Jaanika Monroc: pildiraamat kõnearenduseks
- Kaja Kivisikk: lustakas loovkirjutamine
- Kadri Tomson: info- ja digikirjaoskus
- Kristel Palk: Skype ja noorte lugemine
- Mare Müürsepp: lugedes ja kirjutades eurooplaseks kasvamine

16.30-17.00 konverentsi lõpetamine